

Monitor Vestigingsklimaat oktober 2015

Eén procent van de bedrijven in Nederland is een buitenlandse vestiging. Deze bedrijven zorgen maar liefst voor vijftien procent van alle banen in Nederland (bijna 1 mln. arbeidsplaatsen) en voor ruim een kwart van de totale toegevoegde waarde van het bedrijfsleven. Ruim een derde van de omzet en bijna een kwart van de investeringen komen van bedrijven in buitenlandse eigendom.

Nederland wordt omgeven door een aantal landen die in dezelfde vijver vissen naar buitenlandse investeringsprojecten. De strijd om de eerste plaats op de shortlist is hevig; daarbij gaat het vooral om arbeidsplaatsen.

Het beeld van het Nederlandse vestigingsklimaat wordt ingekleurd door rankings. Jaarlijks publiceren internationale organisaties ranglijsten op specifieke onderdelen van het vestigingsklimaat. Wat mist is het integrale overzicht: Hoe staat het vestigingsklimaat in Nederland er objectief gezien voor ten opzichte van onze belangrijkste concurrenten en welke trends zijn er waarneembaar?

Deze eerste najaarsuitgave van de NFIA-Monitor Vestigingsklimaat 2015 bevat twee delen.

In deel 1 is het Nederlandse vestigingsklimaat met de onderliggende locatiefactoren afgezet tegen het gemiddelde van die factoren in een zevental landen, die vaak ook op de shortlist staan van projecten die in Nederland terechtkomen – of hadden moeten komen:

België,
Duitsland,
Frankrijk,
Ierland,
Luxemburg,
Verenigd Koninkrijk
Zwitserland.

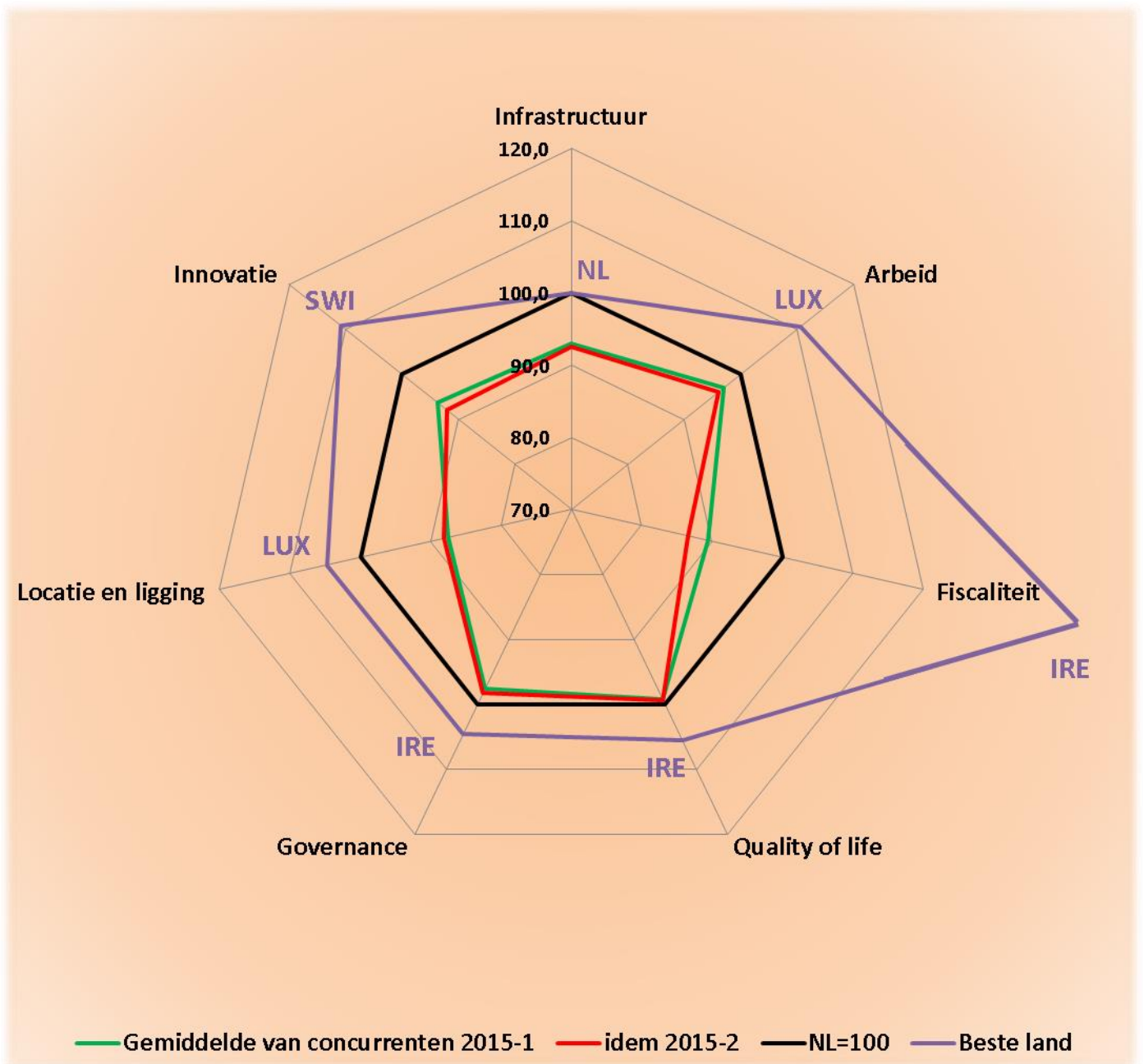
De locatiefactoren zijn weergegeven in vergelijking met de situatie van voorjaar 2015.

Deel 2 bevat informatie over Internationaal onderwijs in Nederland, afgezet tegen de situatie in bovengenoemde landen.

NFIA,

oktober 2015

Fig. 1. Monitor vestigingsklimaat - Najaar 2015

Bronnen: Meerdere Internationale, openbare databanken; NFIA

Monitor Vestigingsklimaat oktober 2015 – toelichting

Vestigingsklimaat – algemeen

Het totaalbeeld wordt weergegeven in figuur 1. Het vestigingsklimaat wordt beschouwd als de optelsom van zeven groepen locatiefactoren.

De factoren zijn berekend voor onze belangrijkste concurrenten en voor Nederland. Daarbij is zoveel mogelijk gezocht naar feitelijke bronnen. De stand van zaken in Nederland is op 100 gesteld (zwarte lijn). De gemiddelde waarde van een selectie van omliggende landen (rode/groene doorgetrokken lijn) is weergegeven als indexcijfer ten opzichte van Nederland = 100.

De indexcijfers per locatiefactor zijn opgebouwd door een aantal subfactoren met een gelijk gewicht te middelen. De indexcijfers van onderliggende factoren zijn zo berekend dat de meest gewenste situatie groter is dan de minder gewenste situatie. Met andere woorden: hoe dichterbij het middelpunt, hoe slechter het vestigingsklimaat er voor staat.

In grote lijnen geldt dat het vestigingsklimaat in Nederland goed kan meekomen met dat in de ons omringende landen. Slechts op een factor (infrastructuur) staan we op nummer 1. Bij alle andere factoren moeten we een tot vier landen boven ons dulden. Daarom is ook aangegeven hoe de landen scoren die op de gekozen locatiefactoren het gunstigste klimaat laten zien: een indicatie van onze ambitie. Juist op factoren waar bedrijven zwaar aan tillen (arbeid, fiscaliteit, quality of life) doen meerdere landen het beter dan Nederland. Daar staat tegenover dat Nederland op alle locatiefactoren alleszins redelijk scoort. Echter: als het om het vestigingsklimaat gaat is de ketting zo sterk als de zwakste schakel. Op ieder onderdeel bevinden zich aandachtspunten.

Toppers en kritieke factoren

In figuur 2. is in beeld gebracht voor welke subfactoren Nederland hoog scoort in vergelijking met concurrerende landen (geen of een land hoger dan NI), dan wel waar vier tot zes landen boven Nederland staan. Bij de hier genoemde kritieke factoren behoren o.m. ontslagbescherming, beschikbaarheid van talent en sociale premiedruk: factoren die voor bedrijven zwaar wegen en waarop we in vergelijking met onze belangrijkste concurrenten nog veel hebben te winnen.

Figuur 2. Toppers en kritieke factoren

Toppers

inkomstenbelasting, personen
Beschikbaarheid kantoren
kwaliteit infrastructuur
meertaligheid van werknemers
Corruptie
omvang afzetmarkt
informatie-infrastructuur
snelheid/gemak starten bedrijf
beschikbaarheid infrastructuur
Social Process Index
voorzieningen/ elektriciteit
Tax on property
douanezaken
welbevinden

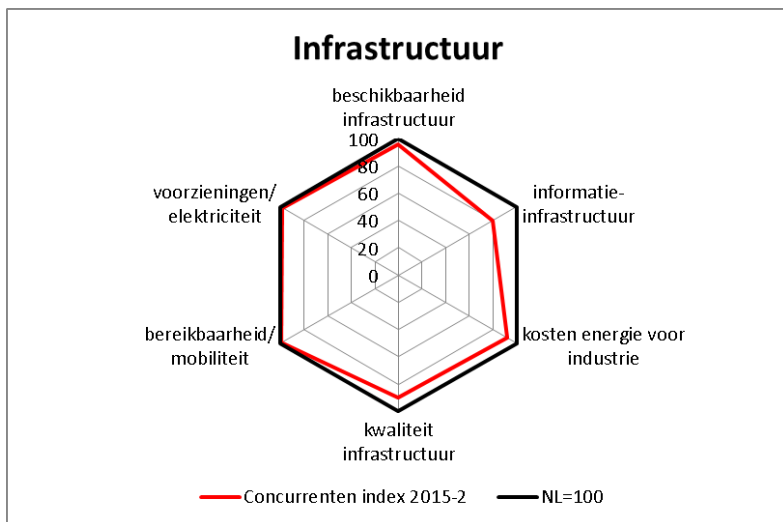
Kritieke factoren

Beschikbaarheid van onderzoekers
Index of economic freedom
aantrekkelijkheid voor talent
veiligheid
kwaliteit onderwijsinstellingen, kennisinstututen
business costs of crime and violence
arbeidsethos
beschikbaarheid van talent
corporate tax (tarieven)
ontslagbescherming
investeringsbescherming
(Sociale) premiedruk
legislation, regulations Real Estate

De situatie op onderdelen

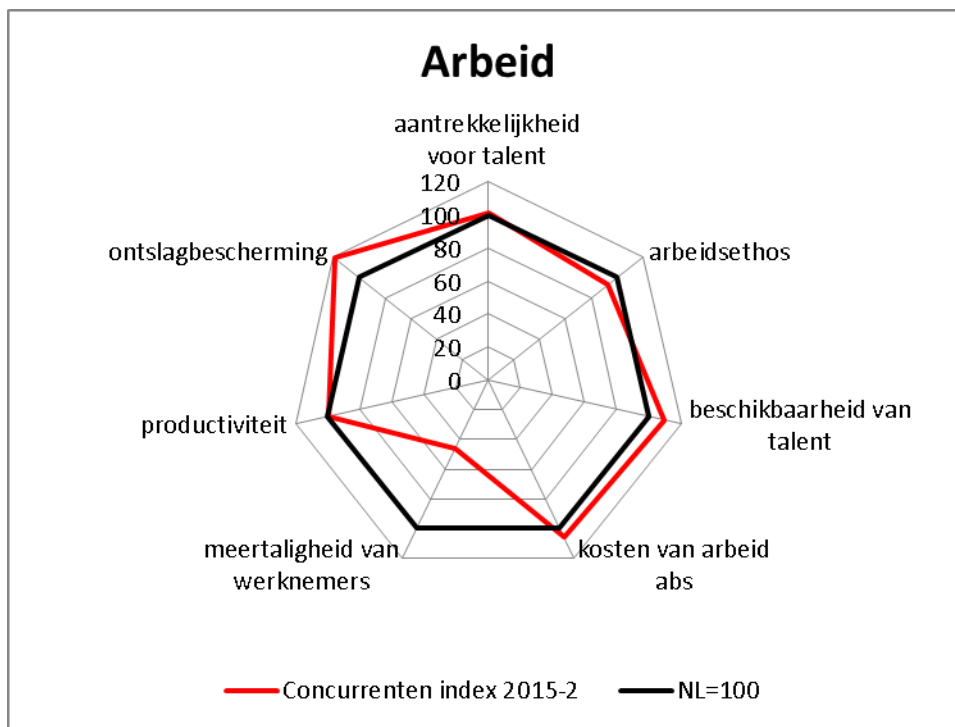
De **fysieke infrastructuur** in Nederland vormt een stabiele factor. Hoewel bereikbaarheid een punt van aandacht blijft is de kwaliteit ten opzichte van onze concurrenten licht verbeterd. Op het terrein van de digitale infrastructuur gaan de ontwikkelingen snel. Nederland heeft een duidelijke voorsprong als het gaat om de informatie-infrastructuur, maar de landen om ons heen zitten niet stil.

infrastructuur	top land	top index	# beter dan NI
beschikbaarheid infrastructuur	Ger	102,1	1
kwaliteit infrastructuur	Swi	103,2	1
informatie-infrastructuur	Ire	113,7	1
voorzieningen/ elektriciteit	Swi	103,0	1
kosten energie voor industrie	UK	118,6	2
bereikbaarheid/ mobiliteit	Lux	108,5	3

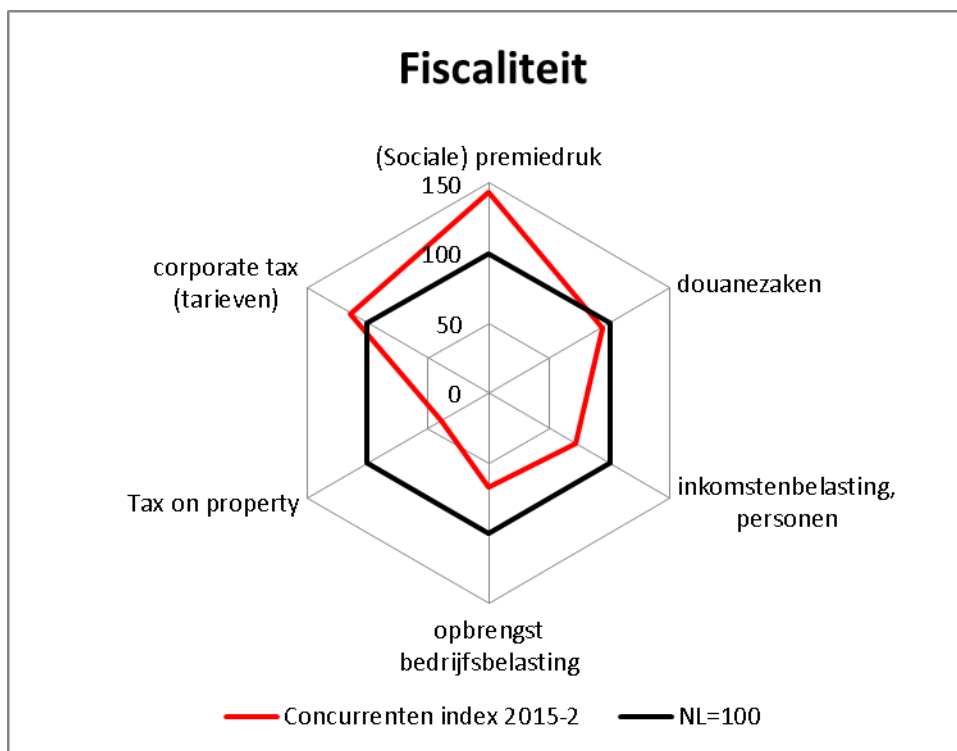
De kosten van **arbeid** in Nederland zijn hoog in vergelijking met ons omringende landen (UK, maar ook 10-15 procent hoger dan Ierland en Duitsland). Lichtpuntje is wel dat de kostenstijging in het afgelopen jaar beperkt bleef, maar dat komt in de figuur niet tot uitdrukking. Aandacht blijft nodig voor het aantrekken van talent. Landen als het VK, Luxemburg en Zwitserland hebben meer aantrekkingskracht en kunnen de vraag naar talent beter aan. De motivatie van medewerkers werd hoger en meertaligheid blijft een sterke troef.

Arbeid	top land	top index	# beter dan NI
meertaligheid van werknemers	Lux	109,1	1
productiviteit	Lux	131,9	2
kosten van arbeid abs	UK	152,5	3
aantrekkelijkheid voor talent	Swi	122,0	4
arbeidsethos	Swi	105,6	4
beschikbaarheid van talent	UK	123,6	5
ontslagbescherming	UK	181,5	5

Fiscaliteit	top land	top index	# beter dan NI
inkomstenbelasting, personen	Fra	82,2	0
opbrengst bedrijfsbelasting	Ger	105,9	1
douanezaken	Ger	103,5	1
Tax on property	Ger	115,6	1
corporate tax (tarieven)	Ire	200,0	5
(Sociale) premiedruk	Ire	359,5	6

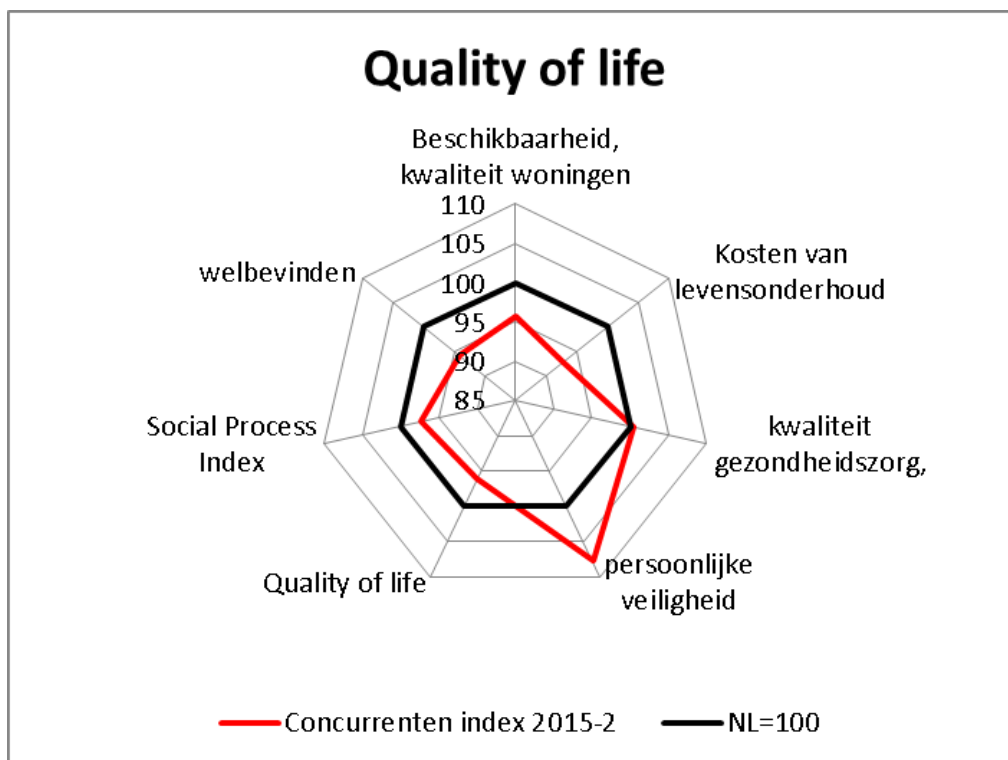
De fiscale component van het Nederlandse vestigingsklimaat kent veel facetten. De tarieven van bedrijfsbelasting, waarop Nederland gaandeweg wordt ingehaald, bepalen het beeld, maar vertellen lang niet het hele verhaal. De personele belasting is heel concurrerend, maar Nederland kent een flinke premiedruk. OZB (Property tax) ligt voor Nederland gunstig. In de praktijk is het belangrijk dat ons land er goed uit komt in de afhandeling van douanezaken bij internationaal transport. Verenigd Koninkrijk en Ierland doen het beter qua sociale premiedruk, Duitsland wint het op belastingopbrengst en OZB.

Quality of life	top land	top index	# beter dan NI
welbevinden	Swi	102,8	1
Social Process Index	Swi	101,7	1
Beschikbaarheid, kwaliteit woningen	Bel	115,0	2
Quality of life	Swi	105,6	2
Kosten van levensonderhoud	Ger	109,1	3
kwaliteit gezondheidszorg,	Swi	102,0	3
persoonlijke veiligheid	Ire	152,1	6

Quality of life is een breed begrip waar zaken als wonen, kosten van levensonderhoud, gezondheidszorg en persoonlijke veiligheid meewegen. De waarden in de vergeleken landen ontlopen elkaar niet veel, met uitzondering van persoonlijke veiligheid. Qua kosten van levensonderhoud komt Nederland goed uit de vergelijking.

In dit deel van de monitor ontbreekt een vergelijking van het internationaal onderwijs in Nederland in vergelijking met de ons omringende landen. In het themadeel wordt dieper op de Nederlandse situatie ingegaan.

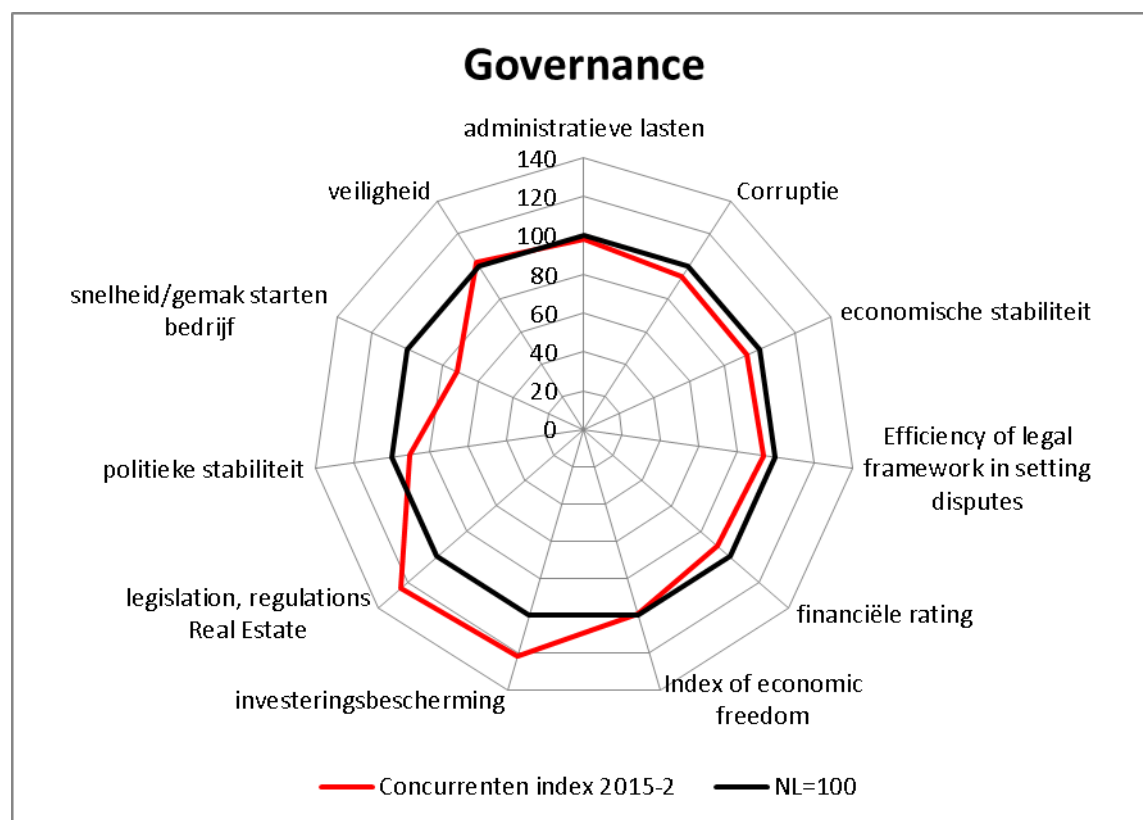

Governance	top land	top index	# beter dan NI
snelheid/gemak starten bedrijf	Bel	133,3	1
Corruptie	Swi	103,6	1
Efficiency of legal framework in setting disputes	UK	103,6	2
politieke stabiliteit	Lux	114,0	2
administratieve lasten	Swi	115,4	3
economische stabiliteit	Swi	114,0	3
financiële rating	Ger	101,7	3
veiligheid	Lux	115,4	4
Index of economic freedom	Swi	109,2	4
investeringsbescherming	UK	150,0	6
legislation, regulations Real Estate	Ire	176,2	6

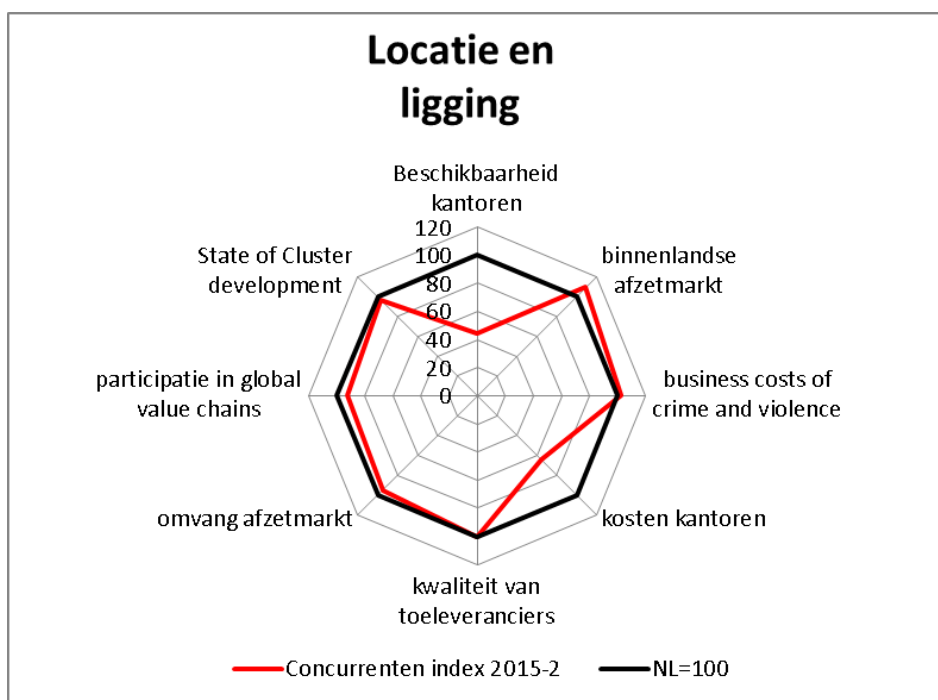
Nederland komt in het algemeen positief over als het gaat om de **betrouwbaarheid van de overheid**. De financiële rating kan nog een niveau hoger. Opvallend is naast de druk van wet- en regelgeving de score op investeringsbescherming. Daar scoren landen als het VK en Ierland beter op.

Het beeld met betrekking tot *wet- en regelgeving* is redelijk gunstig, wat o.m. wordt veroorzaakt door het feit dat het starten van een bedrijf in Nederland vrij gemakkelijk is. Op het gebied van administratieve lasten komt Nederland rond het gemiddelde uit. België scoort gunstig op wet- en regelgeving, vooral vanwege weinig administratieve lasten en een eenvoudige procedure om een bedrijf te starten. Het proces rond het neerzetten van een bedrijfspand is in Nederland vergeleken met andere landen duur, langdurig en ingewikkeld

Locatie en ligging	top land	top index	# beter dan NI
Beschikbaarheid kantoren	Ire	76,3	0
omvang afzetmarkt	Ger	108,3	1
kosten kantoren	Bel	135,8	2
participatie in global value chains	Lux	163,9	2
State of Cluster development	Ger	105,8	3
binnenlandse afzetmarkt	Lux	195,8	3
kwaliteit van toeleveranciers	Ger	107,1	3
business costs of crime and violence	Lux	115,4	4

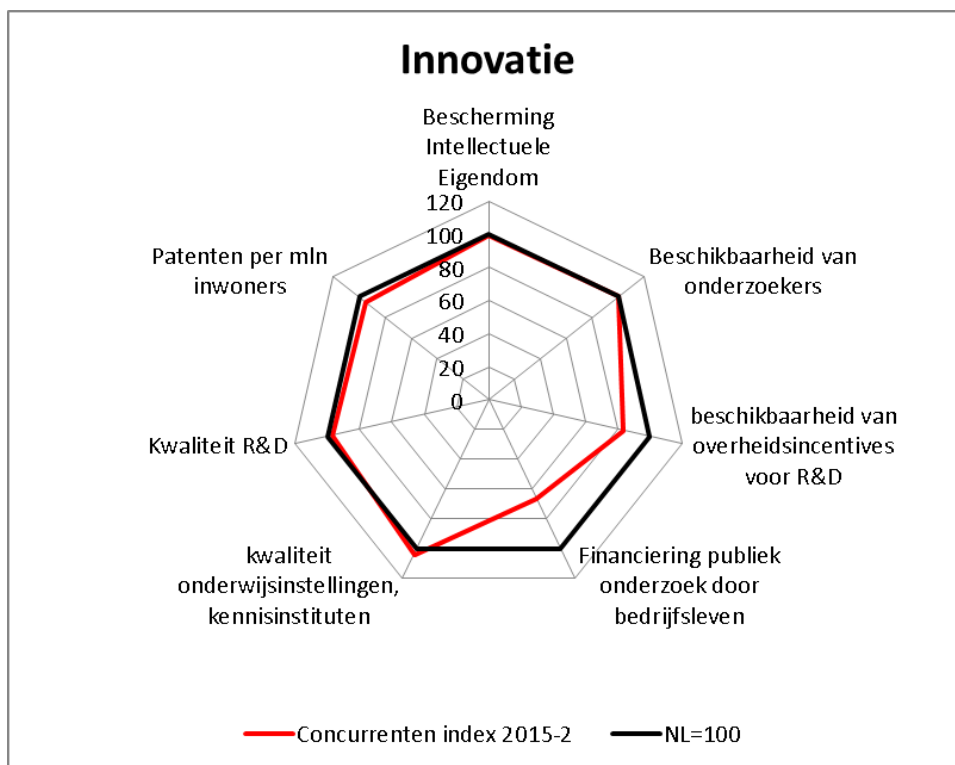
Locatie en ligging: Kantoorroimte is in Nederland volop verkrijgbaar: grote beschikbaarheid en lage prijzen maken ons land aantrekkelijk. Alleen Ierland en België scoren op kosten nog iets gunstiger. Ook telt hier mee hoe veilig zakendoen is. Daarnaast is de mate van ontwikkeling van (geografische) bedrijvencusters meegerekend. Grondprijzen zijn in deze vergelijking niet meegenomen, daar die per regio sterk verschillen en omdat die factor vooral meeweegt in grensgebieden. Bij marktaspecten is gekeken naar de afzetmarkt en naar toeleveranciers. Deze aspecten liggen niet heel ver uit elkaar. Groter zijn de verschillen als de participatie in global value chains wordt meegenomen, dat de positie van een land op de wereldmarkt meeweegt. Op dat punt scoort Luxemburg hoger dan de andere landen.

Qua **innovatie** scoort Nederland op veel aspecten rond het gemiddelde. De kwaliteit van onderwijsinstellingen ligt daar iets onder, het aantal patenten per miljoen inwoners is wat hoger.

De betrokkenheid van onderwijs en bedrijfsleven is over en weer goed: in Nederland wordt een vrij hoog aandeel publieke R&D-activiteiten uit private bronnen gefinancierd. Ook de beschikbaarheid van incentives (fiscaal en niet-fiscaal) voor R&D is bovengemiddeld: even hoog als Ierland, alleen Frankrijk en België scoren hoger. Gemiddeld over alle innovatieaspecten gemeten scoren we ongeveer even hoog als Duitsland en moeten we alleen Frankrijk (dat beduidend meer incentives biedt) voor laten gaan.

Innovatie	top land	top index	# beter dan NI
Financiering publiek onderzoek door bedrijfsleven	Ger	119,0	1
Patenten per mln inwoners	Swi	215,2	2
Kwaliteit R&D	Swi	106,7	2
Bescherming Intellectuele Eigendom	Lux	105,0	2
beschikbaarheid van overheidsincentives voor R&D	Fra	187,9	2
kwaliteit onderwijsinstellingen, kennisinstututen	UK	129,5	4
Beschikbaarheid van onderzoekers	Ire	108,3	4

Verschillen per bedrijfspgroepen

Locatiefactoren wegen niet voor alle bedrijven even zwaar. Bij de laatste enquête onder buitenlandse vestigingen naar het vestigingsklimaat is gevraagd naar het belang dat men aan de verschillende locatiefactoren hecht. Daarmee kan aan locatiefactoren een gewicht worden toegekend per sector en per type bedrijfsactiviteit. Al blijven de verschillen beperkt, toch blijkt Nederland voor sommige sectoren cq bedrijfsactiviteiten aantrekkelijker dan voor andere. Zo is het vestigingsklimaat gunstig voor de sectoren ICT en Zakelijke dienstverlening, voor data centers en voor hoofdkantoren. ICT is blij met het innovatieve klimaat en met het belastingklimaat; zakelijke dienstverleners hebben voordeel bij de infrastructuur en de arbeidsmarkt. Data centers spinnen garen bij de digitale infrastructuur en bedrijfslocaties. Die spelen ook een gunstige rol bij hoofdkantoren, naast het fiscale klimaat.

Productiebedrijven letten uiteraard op de arbeidskosten. Toch hecht men meer aan een innovatief klimaat. Wanneer gekeken wordt naar de bedrijfsgrootte, dan geldt: hoe groter het bedrijf, hoe belangrijker de factor arbeid.

Annex 1 Gebruikte subfactoren en bronnen

Infrastructuur	Bron	Concurrenten, gemiddeld. NL=100
bereikbaarheid/ mobiliteit	WB/LPI	99,2
beschikbaarheid infrastructuur	WB/LPI	95,7
kwaliteit infrastructuur	WEF	89,6
informatie-infrastructuur	Akamai	80,1
voorzieningen/ elektriciteit	WEF	98,5
kosten energie voor industrie	OECD	91,9
Arbeid		
Beschikbaarheid van talent	OECD	109,2
aantrekkelijkheid voor talent	WEF	101,4
kosten van arbeid abs	Eurostat	105,7
productiviteit	OECD	99,2
arbeidsethos	IMD	92,5
ontslagbescherming	OECD	119,1
meertaligheid van werknemers	EU	46,1
Fiscaliteit		
opbrengst bedrijfsbelasting	OECD	67,0
Corporate tax (tarieven)	EY	113,8
inkomstenbelasting, personen	OECD	72,2
(Sociale) premiedruk	OECD	143,5
douanezaken	WB/LPI	93,9
Tax on property	OECD	39,0
Quality of life		
Beschikbaarheid, kwaliteit woningen	OECD	95,7
Kosten van levensonderhoud	EU	92,8
kwaliteit gezondheidszorg,	WEF	100,4
persoonlijke veiligheid	Eurostat	96,3
welbevinden	UN	94,1
Quality of life	OECD	96,1
Social Process Index	Social Progress Imperative	97,3

Governance	Bron	Concurrenten, gemiddeld. NL=100
snellheid/gemak starten bedrijf	WEF	71,8
Efficiency of legal framework in setting disputes	WEF	93,8
administratieve lasten	WEF	97,8
Investeringsbescherming	WEF	121,4
Corruptie	Transparency International	93,6
Veiligheid	WEF	102,7
politieke stabiliteit	WB	90,9
economische stabiliteit	WEF	92,5
financiële rating	S&P+M+F	91,3
legislation, regulations Real Estate	JLL	124,7
Index of economic freedom	Heritage Foundation	99,1
Locatie en ligging		
Beschikbaarheid kantoren	bnp paribas - real estate	44,2
kosten kantoren	Cushman & Wakefield	64,4
business costs of crime and violence	WEF	102,7
State of Cluster development	WEF	96,7
binnenlandse afzetmarkt	OECD	109,4
omvang afzetmarkt	WEF	95,2
participatie in global value chains	OECD	92,1
kwaliteit van toeleveranciers	WEF	100,3
Innovatie		
kwaliteit onderwijsinstellingen, kennisinstututen	GII	103,8
Patenten per mln. inwoners	OECD	94,8
Kwaliteit R&D	WEF	96,9
Beschikbaarheid van onderzoekers	WEF	100,0
Financiering publiek onderzoek door bedrijfsleven	OECD	66,1
Bescherming Intellectuele Eigendom	WEF	99,0
beschikbaarheid van overheidsincentives voor R&D	OECD	83,7